

Plán péče o přírodní památku **Kytlice**

na období 2025–2034

Plán péče je odborný a koncepční dokument ochrany přírody, který na základě údajů o dosavadním vývoji a současném stavu zvláště chráněného území navrhuje opatření na zachování nebo zlepšení stavu předmětu ochrany ve zvláště chráněném území a na zabezpečení zvláště chráněného území před nepříznivými vlivy okolí v jeho ochranném pásmu. Plán péče slouží jako podklad pro jiné druhy plánovacích dokumentů a pro rozhodování orgánů ochrany přírody. Pro fyzické ani právnické osoby není závazný. Realizaci plánu péče zajišťuje orgán ochrany přírody příslušný ke schválení péče, a to v součinnosti s vlastníky a nájemci dotčených pozemků postupy podle § 68 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, v platném znění.

Obsah

1	Základní údaje o zvláště chráněném území	1
1.1	Základní identifikační údaje	1
1.2	Údaje o lokalizaci území v rámci územně správního členění ČR	1
1.3	Vymezení území podle současného stavu katastru nemovitostí	2
1.4	Výměra území a jeho ochranného pásma	3
1.5	Překryv území s jiným typem ochrany	4
1.6	Kategorie IUCN	4
1.7	Předmět ochrany ZCHÚ	4
1.7.1	Předmět ochrany ZCHÚ podle zřizovacího předpisu	4
1.7.2	Předmět ochrany – současný stav	5
1.8	Cíl ochrany	6
2	Rozbor stavu zvláště chráněného území s ohledem na předmět ochrany	7
2.1	Popis území a charakteristika jeho přírodních poměrů	7
2.1.1	Stručný popis území a jeho přírodních poměrů	7
2.1.2	Přehled zvláště chráněných a významných ohrožených druhů rostlin a živočichů .	10
2.1.3	Výčet a popis významných přirozených disturbančních činitelů působících v území v minulosti a současnosti	11
2.2	Historie využívání území a zásadní pozitivní i negativní vlivy lidské činnosti v minulosti a současnosti	12
2.3	Související plánovací dokumenty, správní akty a opatření obecné povahy	13
2.4	Současný stav zvláště chráněného území a přehled dílčích ploch	13
2.4.1	Základní údaje o plochách mimo lesní pozemky	13
2.5	Souhrnné zhodnocení stavu předmětů ochrany, výsledků předchozí péče, dosavadních ochrannářských zásahů do území a závěry pro další postup	14
2.6	Stanovení prioritních zájmů ochrany území v případě jejich možné kolize	15
3	Plán zásahů a opatření	16
3.1	Výčet, popis a lokalizace navrhovaných zásahů a opatření v ZCHÚ	16
3.1.1	Rámcové zásady péče o ekosystémy a jejich složky nebo zásady jejich jiného využívání	16
3.1.2	Podrobný výčet navrhovaných zásahů a činností v území	17
3.2	Zásady hospodářského nebo jiného využívání ochranného pásma včetně návrhu zásahů a přehledu činností	17
3.3	Zaměření a vyznačení území v terénu	17
3.4	Návrhy potřebných administrativně-správních opatření v území	18
3.5	Návrhy na regulaci rekreačního a sportovního využívání území veřejností	18
3.6	Návrhy na vzdělávací a osvětové využití území	18
3.7	Návrhy na průzkum či výzkum a monitoring předmětu ochrany území	18
4	Závěrečné údaje	19
4.1	Předpokládané orientační náklady hrazené orgánem ochrany přírody podle jednotlivých zásahů (druhů činností)	19
4.2	Použité podklady a zdroje informací	20
4.3	Seznam používaných zkratk	22
4.4	Podklady pro plán péče zpracoval	22
5	Přílohy	23

1 Základní údaje o zvláště chráněném území

1.1 Základní identifikační údaje

evidenční číslo:	614
kategorie ochrany:	přírodní památka
název území:	Kytlice
druh právního předpisu, kterým bylo území vyhlášeno:	nařízení
orgán, který předpis vydal:	Správa CHKO Lužické hory
číslo předpisu:	5/2005
datum platnosti předpisu:	22. 8. 2005
datum účinnosti předpisu:	1. 10. 2005

1.2 Údaje o lokalizaci území v rámci územně správního členění ČR

kraj:	Ústecký
okres:	Děčín
obec s rozšířenou působností:	Děčín
obec s pověřeným obecním úřadem:	Česká Kamenice
obec:	Kytlice
katastrální území:	Falknov

Příloha:

M1 – Orientační mapa s vyznačením území

1.3 Vymezení území podle současného stavu katastru nemovitostí

Zvláště chráněné území:

Katastrální území: 678775, Falknov

Číslo parcely podle KN	Číslo parcely podle PK nebo jiných evidencí	Druh pozemku podle KN	Způsob využití pozemku podle KN	Výměra parcely celková podle KN (m ²)	Výměra parcely v ZCHÚ (m ²)*
1149/1**		lesní pozemek		1279785	143
1153**		lesní pozemek		399838	4
1353**		ostatní plocha	ostatní komunikace	522	157
852/6**		zahrada		214	32
852/7**		zahrada		44	1
855/1**		ostatní plocha	neplošná půda	4556	4269
855/2**		ostatní plocha	neplošná půda	2115	19
855/4**		ostatní plocha	neplošná půda	1177	31
860/2**		trvalý travní porost		169	2
892/1		trvalý travní porost		2062	919
892/2		orná půda		725	388
895/1		trvalý travní porost		4419	3925
900/4**		ostatní plocha	jiná plocha	4498	17
st. 169***		zastavěná plocha a nádvoří		115	2
Celkem					9909

* výměra parcel v ZCHÚ byla určena gisovými nástroji nad aktuální vrstvou MZCHÚ (AOPK ČR) a katastru nemovitostí (ČÚZK)

** tyto parcely nejsou uvedeny ve vyhlášovacím dokumentu, avšak při analýze skutečného stavu nad digitálními vrstvami do PP zasahují vlivem digitalizace katastru, některé z nich vznikly rozdělením původních parcel

*** tato parcela dle vyhlášovacího dokumentu výslovně není součástí PP Kytlice, v této tabulce je zahrnuta, protože zasahuje vlivem nedokonalé se překrývajících digitálních vrstev AOPK ČR a ČÚZK do rozlohy celé PP

Ochranné pásmo:

Katastrální území: 678775, Falknov

Číslo parcely podle KN	Číslo parcely podle PK nebo jiných evidencí	Druh pozemku podle KN	Způsob využití pozemku podle KN	Výměra parcely celková podle KN (m ²)	Výměra parcely v OP (m ²)
1149/1*		lesní pozemek		1279785	7308
1153*		lesní pozemek		399838	7461
1330/1		ostatní plocha	silnice	24722	2
1353		ostatní plocha	ostatní komunikace	522	77
847/4		trvalý travní porost		1164	1
847/5		trvalý travní porost		781	0
855/1*		ostatní plocha	neplošná půda	4556	136
855/2*		ostatní plocha	neplošná půda	2115	1387
855/3*		ostatní plocha	neplošná půda	22	22
855/4*		ostatní plocha	neplošná půda	1177	1119
860/2		trvalý travní porost		169	0
890		zahrada		1816	4

Číslo parcely podle KN	Číslo parcely podle PK nebo jiných evidencí	Druh pozemku podle KN	Způsob využití pozemku podle KN	Výměra parcely celková podle KN (m ²)	Výměra parcely v OP (m ²)
892/1*		trvalý travní porost		2062	1193
892/2**		orná půda		725	356
895/1*		trvalý travní porost		4419	8
898		ostatní plocha	neplošná půda	256	38
900/1*		ostatní plocha	jiná plocha	1953	391
900/4*		ostatní plocha	jiná plocha	4498	2677
900/6*		ostatní plocha	silnice	74	39
st. 154		zastavěná plocha a nádvoří		165	5
Celkem					22224

* parcely uvedené ve vyhlášovacím dokumentu (některé byly od doby vyhlášení rozděleny na více částí a ve vyhlášovacím dokumentu jsou uvedeny bez lomítka)

** ve vyhlášovacím dokumentu je mylně uvedeno pouze 892/1

pozn.: ostatní parcely nejsou uvedeny ve vyhlášovacím dokumentu, avšak při analýze skutečného stavu nad digitálními vrstvami AOPK ČR a ČÚZK do OP vlivem jejich nedokonalého překryvu zasahují (a podílejí se tak na celkové rozloze OP, i když někdy i méně než 1 m²)

Příloha:

M2 – Katastrální mapa se zákresem ZCHÚ a jeho ochranného pásma

1.4 Výměra území a jeho ochranného pásma

Druh pozemku	ZCHÚ plocha v ha	Vyhlášené OP plocha v ha	Způsob využití pozemku	ZCHÚ plocha v ha
lesní pozemky	0,0147	1,4769		
vodní plochy	-	-	zamokřená plocha	-
			rybník nebo nádrž	-
			vodní tok	-
trvalé travní porosty	0,4846	0,1202		
orná půda	0,0388	0,0360		
ostatní zemědělské pozemky	0,0033	0,0004		
ostatní plochy	0,4493	0,5888	neplošná půda	0,4319
			ostatní způsoby využití	0,0174
zastavěné plochy a nádvoří	0,0002	0,0005		
plocha celkem	0,9909	2,2224*		

*nesoulad v součtu vznikl zaokrouhlováním

1.5 Překryv území s jiným typem ochrany

národní park:	ne
chráněná krajinná oblast (včetně zóny):	Lužické hory (III. zóna)
překryv s jiným typem ochrany:	ÚSES (nadregionální biokoridor ÚTP ČR 1996) CHOPAV Severočeská křída
mezinárodní statut ochrany:	EECONET (zóna zvýšené péče o krajinu č. 86)
Natura 2000	
ptačí oblast:	ne
evropsky významná lokalita:	ne

1.6 Kategorie IUCN

IV - území pro péči o stanoviště/druhy

1.7 Předmět ochrany ZCHÚ

1.7.1 Předmět ochrany ZCHÚ podle zřizovacího předpisu

Ochrana masového výskytu šafránu bělokvětého (*Crocus vernus*)* na pravidelně kosených přirozených vlhkých loukách.

* ve vyhlášovacím předpisu je uveden starší název „šafrán Heuffelův“, dále v textu je však již používán český název dle aktuálního vydání Klíče ke květeně ČR (KAPLAN et al. 2019) tedy šafrán bělokvětý

1.7.2 Předmět ochrany – současný stav

A. ekosystémy

ekosystém	podíl plochy v ZCHÚ (%)	popis ekosystému	kód předmětu ochrany*
T1.5 Vlhké pcháčové louky s přechody do R2.2 Nevápnitá mechová slatiniště	6	Porosty blízké společenstvům asociace <i>Angelico sylvestris-Cirsietum palustris</i> , populace 100 kvetoucích jedinců prstnatce májového (<i>Dactylorhiza majalis</i>), 5 kvetoucích jedinců prstnatce Fuchsova (<i>Dactylorhiza fuchsii</i>). Jedná se o druhově dosti bohatá společenstva, rostoucí na drobných podmáčených až mokřích plochách s přechody do biotopu R2.2. Mezi typické druhy patří: rdesno hadí kořen (<i>Bistorta major</i>), ostřice ježatá (<i>Carex echinata</i>), ostřice obecná (<i>Carex nigra</i>), ostřice bledavá (<i>Carex pallescens</i>), pcháč bahenní (<i>Cirsium palustre</i>), škarda bahenní (<i>Crepis paludosa</i>), přeslička poříční (<i>Equisetum fluviatile</i>), suchopýr úzkolistý (<i>Eriophorum angustifolium</i>), svízel bahenní (<i>Galium palustre</i>), sítina rozkladitá (<i>Juncus effusus</i>), štirovník bažinný (<i>Lotus uliginosus</i>), skřípina lesní (<i>Scirpus sylvaticus</i>), violka bahenní (<i>Viola palustris</i>).	a
T1.1 Mezofilní ovsíkové louky	75	Mezofilní louky svazu <i>Arrhenatherion</i> s přechody do sv. <i>Violion caninae</i> (T2.3B Podhorské a horské smilkové trávníky bez výskytu jalovce obecného). Jedná se o společenstvo, ve kterém jsou zastoupeny významné diagnostické druhy. Je však značně ochuzené, s tendencí ke zlepšování stavu. Mezi typické druhy patří: šafrán bělokvětý (<i>Crocus vernus</i>), tomka vonná (<i>Anthoxanthum odoratum</i>), ovsík vyvýšený (<i>Arrhenatherum elatius</i>), zvonek rozkladitý (<i>Campanula patula</i>), chrpa luční (<i>Centaurea jacea</i>), rožec obecný luční (<i>Cerastium holosteoides</i> subsp. <i>triviale</i>), srha laločnatá (<i>Dactylis glomerata</i>), kostřava červená (<i>Festuca rubra</i>), svízel bílý (<i>Galium album</i>), jestřábník chlupáček (<i>Hieracium pilosella</i>), máchelka srstnatá (<i>Leontodon hispidus</i>), bika ladní (<i>Luzula campestris</i>), smilka tuhá (<i>Nardus stricta</i>), mochna nátržník (<i>Potentilla erecta</i>), pryskyřník prudký (<i>Ranunculus acris</i>), šťovík kyselý (<i>Rumex acetosa</i>), rozrazil rezekvítek (<i>Veronica chamaedrys</i>), trojštět žlutavý (<i>Trisetum flavescens</i>).	c

B. druhy

druh	stupeň ohrožení**	popis biotopu druhu v ZCHÚ a aktuální početnost nebo vitalita populace	kód předmětu ochrany*
šafrán bělokvětý (<i>Crocus vernus</i>)	EN	Mezofilní louky svazu <i>Arrhenatherion</i> (a přechody do sv. <i>Violion caninae</i>), bohatá populace 1000–1500 kvetoucích jedinců	a

*kód předmětu ochrany:

a = předmět ochrany spadá pod definici předmětu ochrany dle zřizovacího předpisu ZCHÚ

c = další významný ekosystém nebo jeho složka, který je navržen k doplnění mezi předměty ochrany ZCHÚ (viz i kap. 3.4)

**stupeň ohrožení dle červených seznamů ČR: (GRULICH & CHOBOT 2017) - Cévnaté rostliny, EN – ohrožený

1.8 Cíl ochrany

A. ekosystémy

druh	cíl ochrany	indikátory cílového stavu
T1.5 Vlhké pcháčové louky s přechody do R2.2 Nevápnitá mechová slatiniště	zachování ekosystému vlhkých pcháčových luk (s přechody do R2.2 Nevápnitá mechová slatiniště) o dostatečné rozloze, bez výskytu expanzivních a invazivních druhů	<ul style="list-style-type: none"> rozloha ekosystému (min. 0,04 ha) přítomnost prstnatce májového (<i>Dactylorhiza majalis</i>) a prstnatce Fuchsova (<i>Dactylorhiza fuchsii</i>) absence nežádoucích druhů rostlin
T1.1 Mezofilní ovsíkové louky s přechody do T2.3B Podhorské a horské smilkové trávníky bez výskytu jalovce obecného	zachování ekosystému mezofilních luk svazu <i>Arrhenatherion</i> s přechody do sv. <i>Violion caninae</i> , bez výskytu expanzivních a invazivních druhů	<ul style="list-style-type: none"> rozloha ekosystému (min. 0,6 ha) přítomnost šafránu bělokvětého (<i>Crocus vernus</i>) přítomnost minimálně 15 diagnostických druhů absence nežádoucích druhů rostlin

B. druhy

druh	cíl ochrany	indikátory cílového stavu
šafrán bělokvětý (<i>Crocus vernus</i>)	zachování životaschopné populace šafránu	<ul style="list-style-type: none"> minimální počet kvetoucích jedinců 1000 ks

2 Rozbor stavu zvláště chráněného území s ohledem na předmět ochrany

2.1 Popis území a charakteristika jeho přírodních poměrů

2.1.1 Stručný popis území a jeho přírodních poměrů

Lokalita je situována v údolí přítoku Kamenice mezi Medvědí Hůrkou a Malým Bukem v nadmořské výšce cca 520 m. Jde o polokulturní louky po obou stranách silnice Polevsko – Kytlice. Hojnější výskyt druhu je situován na pravou stranu silnice na zahradu. Opačná strana silnice nebyla delší dobu obhospodařována, dochází zde k šíření druhu hasivka orličí (*Pteridium aquilinum*) a místy též k šíření náletu olše a břízy.

Geomorfologie a geologie. Území přírodní památky leží ve smyslu geomorfologického členění ČR (DEMEK et al. 2006) v provincii Česká vysočina, Krkonošsko-jesenické soustavě, Krkonošské podsoustavě, celku Lužické hory, podcelku Kytlická hornatina a okrsku Klíčská hornatina. Geologicky náleží lokalita do severočeské křídý (viz POSPÍŠIL & DOMEČKA 1996). V zájmovém území jsou rozšířeny středně zrnité křemenné pískovce březenského souvrství (coniak), které budují okolní vyvýšeniny.

Půdy jsou charakteru rankerů (ranker typický a kambický) a silně kyselých arenických kambizemí až podzolů.

Podnebí. Zájmové území náleží do mírně teplé oblasti MT2 (QUITT 1971).

Hydrologie. Zájmové území je zahrnuto do chráněné oblasti přirozené akumulace vod Severočeská křída. Náleží do povodí Labe, do něhož je odvodňováno prostřednictvím bezejmenné levostranné vodoteče ústící v obci Kytlice do Kamenice.

Dle **fytogeografického členění** (SKALICKÝ 1988) je území řazeno do fytogeografického okresu 50. Lužické hory, v rámci Českomoravského mezofytika. Květena širšího území je vlivem převažujících minerálně slabých podkladů značně chudá, tvořená běžnými acidofilními druhy spíše podhorských poloh. Jsou zde zastoupeny druhy se submontánním rozšířením, teplomilnější prvky chybí nebo jsou jen vzácné, totéž platí i o vysloveně horských druzích.

Potenciální přirozenou vegetaci širšího území představují květnaté bučiny s kyčelnicí devítilistou (*Dentario enneaphylli-Fagetum*) (NEUHÄUSLOVÁ et al. 1998). Geobotanicky lze většinu porostů řadit k mezofilním loukám svazu *Arrhenatherion*.

Aktuální vegetaci území PP tvoří nelesní společenstva typu extenzivně udržovaných podmáčených a mezofilních luk. Z hlediska fytocenologické klasifikace (názvosloví viz CHYTRÝ 2007, 2011) lze dílčí porosty hodnotit v rámci svazů *Calthion palustris* (vlhké pcháčkové louky) a *Arrhenatherion elatioris* (mezofilní ovsíkové a košťavové louky) s přechody. Ve větším detailu lze rozlišit asociace *Angelico sylvestris-Cirsietum palustris* (acidofilní vlhké louky s pcháčem bahenním) a *Pastinaco sativae-Arrhenatheretum elatioris* (eutrofni ovsíkové louky).

Porosty blízké společenstvům asociace *Angelico sylvestris-Cirsietum palustris* rostou na mokřích místech ve V i Z části PP. Jsou druhově dosti bohaté. Podmáčených až mokřích ploch s podobnou vegetací je na území PP málo a jsou velmi malé. Významná je populace prstnatce

májového (*Dactylorhiza majalis*), která je při současném způsobu obhospodařování a při nezasahování do vodního režimu perspektivní. Totéž platí i pro mnohem vzácnější prstnatec Fuchsův (*D. fuchsii*) (KUBÁT 2023b). Z dalších taxonů lze zmínit např. blatouch bahenní (*Caltha palustris*), ostřici ježatou (*Carex echinata*), pcháč bahenní (*Cirsium palustre*), přesličku poříční (*Equisetum fluviatile*), rdesno hadí kořen (*Bistorta major*), řebříček bertrám (*Achillea ptarmica*), svízel bahenní (*Galium palustre*), škardu bahenní (*Crepis paludosa*), štírovník bažinný (*Lotus uliginosus*), suchopýr úzkolistý (*Eriophorum angustifolium*).

Mezofilní ovsíkové louky asociace ***Pastinaco sativae-Arrhenatheretum elatioris*** jsou v PP zastoupeny pouze ve východní části. V současné době se zde setkáváme s ruderálními druhy jako např. bršlice kozí noha (*Aegopodium podagraria*), kerblík lesní (*Anthriscus sylvestris*). Z dalších druhů se objevují např. svízel bílý (*Galium album*), kostřava červená (*Festuca rubra*), srha laločnatá (*Dactylis glomerata*), ovsík vyvýšený (*Arrhenatherum elatius*), psárka luční, lipnice luční, metlice trsnatá (*Deschampsia cespitosa*), hrachor luční (*Lathyrus pratensis*), čertkus luční (*Succisa pratensis*), kokrhel menší (*Rhinanthus minor*), křivátec žlutý (*Gagea lutea*), prvosenka vyšší (*Primula elatior*), rozrazil rezekvítek (*Veronica chamaedrys*), řebříček obecný (*Achillea millefolium*), sasanka hajní (*Anemone nemorosa*), vikev plotní (*Vicia sepium*), šťovík kyselý (*Rumex acetosa*), vrbina penízková (*Lysimachia nummularia*), zběhovec plazivý (*Ajuga reptans*), kopretina bílá (*Leucanthemum vulgare* agg.). „Nově zjištěným druhem je bradáček vejčitý (*Listera ovata*) v počtu 20–30 rostlin“ (in verb. HAVRDOVÁ 2024).

Zajímavý je zde výskyt vikve lesní (*Vicia sylvatica*) (KUBÁT 2023b).

Rozptýleně jsou pak zastoupeny starší dřeviny – jabloň domácí (*Malus domestica*), třešeň ptačí (*Prunus avium*), slivoň švestka (*P. domestica*) (bývalý sad), vrba křehká (*Salix fragilis*) či olše lepkavá (*Alnus glutinosa*).

Nejvýše položený konec louky s náznaky as. ***Poo-Trisetetum flavescens*** je zachovalejší, krátkostébelný, sušší, pravděpodobně byl v minulosti častěji kosený. Dominuje zde kostřava červená (*Festuca rubra*), místy jsou hojněji zastoupeny i další druhy jako např. ovsík vyvýšený (*Arrhenatherum elatius*), bika ladní (*Luzula campestris*), máchelka srstnatá (*Leontodon hispidus*), pryskyřník prudký (*Ranunculus acris*). Ale i zde najdeme ruderální prvky jako např. bršlici kozí nohu (*Aegopodium podagraria*). Z dalších taxonů lze zmínit např. řeřišnici luční (*Cardamine pratensis*), svízel bílý (*Galium album*), bedrník obecný (*Pimpinella saxifraga*), tomku vonnou (*Anthoxanthum odoratum*), hrachor luční (*Lathyrus pratensis*), svízeltku chlupatou (*Cruciata laevipes*), zběhovec plazivý (*Ajuga reptans*), jahodník obecný (*Fragaria vesca*), violku psí (*Viola canina*), mochnu nátržník (*Potentilla erecta*), prvosenku vyšší (*Primula elatior*), biku mnohokvětou (*Luzula multiflora*), jitrocel kopinatý (*Plantago lanceolata*), čičorku pestrá (*Securigera varia*), štírovník růžkatý (*Lotus corniculatus*), zvonek rozkladitý (*Campanula patula*), chrpu luční (*Centaurea jacea*) (KUBÁT 2023a).

Květenu zájmového území tvoří dle floristické inventarizace RNDr. Kubáta CSc. (2023a) 142 druhů cévnatých rostlin, čtyři z nich jsou zvláště chráněné – prstnatec májový, p. Fuchsův, sněženka podsněžník (*Galanthus nivalis*) a bledule jarní (*Leucojum vernalis*). Sněženka a bledule jsou však pozůstatkem okrasných výsadeb. Z porovnání výsledků posledních dvou inventarizací (PLÁNSKÁ 2001 – 172 druhů, KUBÁT 2023a – 142 druhů) vyplývá, že přibližně 100 taxonů bylo zjištěno oběma autory. Výsledky inventarizačního průzkumu Abtové (101 druhů) byly pravděpodobně ovlivněny tím, že v době návštěvy byla louka posečena (ABTOVÁ 1986). V současné době se zde setkáváme s ruderálními druhy jako např. bršlice kozí noha (*Aegopodium podagraria*), kerblík lesní (*Anthriscus sylvestris*). V západní části OP PP (DP2) Kytlice dochází k šíření druhu hasivka orličí a křídlatky (*Reynoutria japonica*). Na území PP Kytlice nebyl zjištěn žádný invazní druh. Zatím zde roste jediný trs kolotočniku ozdobného (*Telekia speciosa*).

K problematice taxonomie šafránu: autochtonní populace šafránu karpatského (*Crocus heuffelianus*) se vyskytují nejbližší v Karpatech. Šafrán karpatský se dle starších literárních údajů WURM (1894) a HANTSCH (1896) vyskytoval v obci Polevsko, kde však při ověřování v šedesátých letech nebyl zjištěn jediný exemplář. Šafrán byl na lokalitě v Kytlici vysazen pravděpodobně před rokem 1920 jako okrasná trvalka tehdejšími německými obyvatelstvem. Bohaté porosty šafránu Heuffelova byly nalezeny na ovocné zahradě u chaty č. 11, odkud byl v roce 1920 místním usedlíkem p. Ruscherem přesazen v několika jedincích na protilehlý svah, za obytné stavení č. 13. Druh se na tomto místě silně rozmnožil a šířil se dále po svahu dolů směrem ke středu obce. V roce 1986 zde probíhala pastva ovcí. Výjimka se vztahovala pouze na parcelu č. 855 v k. ú. Falknov a platila do 31. 12. 1990. Pastva ovcí měla na populaci šafránu negativní vliv, neboť v ohradě tento druh vymizel. Pravděpodobně to bylo způsobeno nevhodným termínem pastvy. Po odstranění ohrad a kosení jednou ročně se opět šafrány objevily. Populace je i po více než sto letech vitální a byla pravidelně zmiňována ve starších publikacích, týkajících se rozšíření *Crocus heuffelianus* v Čechách. Údaje o velikosti populace (počet kvetoucích rostlin), zjištěné a zaznamenané v letech 1970–1986, např. (ČVANČARA, 1983) shrnula ABTOVÁ (1986). Počet rostlin, udávaný různými autory v jednotlivých letech, evidentně závisel na době pozorování nebo na vhodnosti podmínek pro růst v daném roce. Kolem roku 2000 byla jeho celková populace odhadována na 1300 kvetoucích rostlin (MACKOVČIN et al. 2002). „Šafrány zde nakvétají obvykle v několika periodách, v závislosti na vývoji počasí. 1000–1500 kvetoucích rostlin bylo zjištěno i v roce 2024“ (in verb. HAVRDOVÁ 2024). V západní části PP byl vždy vzácnější, „cca 200–300 kvetoucích exemplářů bylo nalezeno i v roce 2024“ (in verb. HAVRDOVÁ 2024).

Ačkoliv jsou z naší přírody uváděny (až na výjimky) pouze dva výše zmíněné druhy, tj. šafrán bělokvětý a karpatský, jejich vzájemné odlišení mnohdy činí potíže. Je to způsobeno značnou proměnlivostí morfologie květů a jejich zbarvení, přičemž tato variabilita se nezdá projevit i v rámci jedné konkrétní lokality. Vedle genetické dispozice a vlivu prostředí je zřejmě způsobena i častým výskytem pěstovaných šafránů (různé taxonomické příslušnosti) v relativní blízkosti původně „čistých“ populací. Všechny květy na PP Kytlice jsou zřetelně větší než květy na PP Farská louka. Taxonomické hodnocení je nejasné, dle Květeny (CHRTEK 2010) náleží rostliny k u nás nepůvodnímu druhu *Crocus vernus* s. str. U něj by však prašníky neměly přesahovat čnělky s bliznami (podobně jako u *C. heuffelianus*), což pro většinu rostlin na lokalitě neplatí. Pouze menší část rostlin ve východní části přírodní památky splňuje toto kritérium (VIŠŇÁK 2016).

Dle taxonomické studie severočeských populací šafránu RNDr. A. Čvančary z roku 1983 se nejedná o *Crocus heuffelianus*, ale o *Crocus vernus* agg. – kultivar starý 150 let. Podle nejnovějšího výzkumu z roku 2017, založeného na srovnání rostlin z lokality Kytlice s rostlinami z dalších českých populací s využitím morfometrické analýzy okvětních lístků a cytometrického stanovení velikosti jaderného genomu (obsahu DNA), patří rostliny rostoucí v Kytlicích zřejmě k u nás pěstovanému druhu *C. vernus* (CHRTEK & KULICHOVÁ 2017).

Fauna. Systematické zoologické průzkumy na lokalitě zatím probíhaly omezeně. Z bezobratlých byli systematicky sledováni pouze motýli (BEZDĚK 2022), fytofágní a epigeičtí predátoři (HAUCK 2022) a měkkýši (HORÁČKOVÁ 2022). Výsledky těchto šetření, včetně dalších samostatných zjištění, jsou obsaženy v nálezové databázi ochrany přírody. Z nich byla excerpována data pro níže připojenou tabulku zvláště chráněných a ohrožených druhů.

Při průzkumu motýlů (BEZDĚK 2022) bylo zjištěno 19 druhů, vesměs běžně rozšířených a s výskytem i v sídlech. Zjištěn byl jeden druh červeného seznamu (HEJDA 2016) v kategorii téměř ohrožený (NT) - ohniváček modrolehý (*Lycaena hippothoe*). Pro motýly, zde žijící, je důležitý výskyt řady význačných druhů rostlin, které plní jak funkci živých rostlin, tak i nektaronosnou. Jde např. o výskyt krvavce totenu (*Sanguisorba officinalis*), rdesna hadího

kořene (*Bistorta major*) a violek (*Viola* spp.) nebo čertkusu (*Sukcissa pratensis*). Při péči o území není nutné brát zvláštní ohled na denní motýly.

Při průzkumu fytofágních brouků a epigeických predátorů (HAUCK 2022) bylo v PR Kytlice nalezeno a identifikováno celkem 67 druhů, většinou běžnějších vázaných na vlhké louky a mokřady. V Červeném seznamu bezobratlých ČR (HEJDA ET AL. 2017) jsou zařazeny 3 druhy: kovařík *Aplotarsus incanus* (NT), stehenáč *Oedemera croceicollis* (VU) stehenáč *Ischnomera cinerascens* (EN), který má málo známou bionomii, vyvíjí se ve dřevě listnatých stromů. Dále byl zaznamenán hojně na květech jeden druh zvláště chráněný - zlatohlávek tmavý (*Oxythyrea funesta*), který je v současnosti hojný po celém území ČR. Management by měl uchovat bohatou vegetaci vlhkých luk a mokřadní vegetaci pravidelným mozaikovým sečením.

Během průzkumu měkkýšů (HORÁČKOVÁ 2022) se podařilo v přírodní památce nalézt celkem 13 druhů suchozemských plžů, z nichž většina se zde vyskytovala jen v nízkých abundancích v nejvlhčích a druhově nejpestřejších částech lučních porostů PP nebo v místech, kde se pod ojedinělými dřevinami kumuluje listový opad. Většinou se jedná o euryvalentní druhy běžně rozšířených plžů odpovídající pedologickým a vegetačním poměrům na lokalitě a zastoupeným biotopům.

Faunisticky zajímavý je nález nahého plže *Arion intermedius*, jehož výskyt u nás je roztroušený. Nález v Kytlici je tak dosud jedním z mála dokumentovaných výskytů v Lužických horách.

2.1.2 Přehled zvláště chráněných a významných ohrožených druhů rostlin a živočichů

druh	Kategorie podle vyhlášky č. 395/1992 Sb.*	stupeň ohrožení**	popis biotopu druhu v ZCHÚ a aktuální početnost nebo vitalita populace, další poznámky
CÉVNATÉ ROSTLINY			
prstnatec Fuchsův <i>Dactylorhiza fuchsii</i>	O	NT	5 kvetoucích ex., mokřina u potůčku ve V části PP, společně s prstnatcem májovým (<i>D. majalis</i>) (2023)
bledule jarní <i>Leucojum vernalis</i>	O	NT	ca 50 ks u potůčku před domem
sněženka podsněžník <i>Galanthus nivalis</i>	O	NT	občasný výskyt kolem domu
šafrán bělokvětý <i>Crocus vernus</i> (dříve určován jako š. karpatský <i>C. heuffelianus</i>)	SO	EN	ca 1000-1500 kvetoucích ex., roztroušeně po celém území, V i Z část PP (2024)
prstnatec májový <i>Dactylorhiza majalis</i>	O	NT	perspektivní populace ca 100 kvetoucích ex., mokřina u potůčku ve V části PP (2023)
BROUCI			
kovařík <i>Aplotarsus incanus</i>	-	NT	v rámci IP zaznamenáno 10 jedinců, Z část PP (18. 6. 2022)
stehenáč <i>Ischnomera cinerascens</i>	-	EN	v rámci IP zaznamenán 1 jedinec, Z část PP (22. 5. 2022)
stehenáč <i>Oedemera croceicollis</i>	-	VU	v rámci IP zaznamenán 1 jedinec, Z část PP (18. 6. 2022)
zlatohlávek tmavý <i>Oxythyrea funesta</i>	O	-	v rámci IP zaznamenáni 2 jedinci, Z část PP (18. 6. 2022)
MOTÝLI			
batolec červený <i>Apatura ilia</i>	O	-	ojedinělý nález, ale v širším regionu běžný

druh	Kategorie podle vyhlášky č. 395/1992 Sb.*	stupeň ohrožení**	popis biotopu druhu v ZCHÚ a aktuální početnost nebo vitalita populace, další poznámky
bělopásek topolový <i>Limenitis populi</i>	O	VU	ojedinělý nález, ale v širším regionu běžný
batolec duhový <i>Apatura iris</i>	O	-	ojedinělý nález, ale v širším regionu běžný
otakárek fenyklový <i>Papilio machaon</i>	O	-	ojedinělý nález, ale v širším regionu běžný
ohniváček modrolehmý <i>Lycaena hippothoe</i>	-	NT	PP Kytlice I., V část – v rámci IP zaznamenán 1 jedinec - samice (6. 7. 2021)
ohniváček celíkový <i>Lycaena virgaureae</i>	-	NT	ojedinělý nález, ale v širším regionu běžný
okáč ječmínkový <i>Lasiommata maera</i>	-	NT	ojedinělý nález, ale v širším regionu běžný
přástevník kostivalový <i>Euplagia quadripunctaria</i>	-	-	samci, ojediněle (22. 8. 2020 Havrdová)
OBOJŽIVELNÍCI			
čolek horský <i>Ichthyosaura alpestris</i>	SO	VU	
čolek obecný <i>Lissotriton vulgaris</i>	SO	VU	1 jedinec v potoce (20. 11. 2021 Havrdová)
ropucha obecná <i>Bufo bufo</i>	O	VU	běžný druh
skokan hnědý <i>Rana temporaria</i>	-	VU	běžný druh
PLAZI			
ještěrka obecná <i>Lacerta agilis</i>	SO	VU	ojedinělý nález
ještěrka živorodá <i>Lacerta vivipara</i>	SO	NT	plošně rozšířený druh, v širším regionu běžný
slepýš křehký <i>Anguis fragilis</i>	SO	NT	plošně rozšířený druh, v širším regionu běžný
užovka obojková <i>Natrix natrix</i>	O	NT	rozmnožuje se na lokalitě
zmije obecná <i>Vipera berus</i>	KO	VU	1 jedinec (15. 6. 2021, Havrdová)
PTÁCI			
lejsek šedý <i>Muscicapa striata</i>	O	-	ojediněle (12. 7. 2022, Havrdová)

* podle vyhlášky č. 395/1992 Sb. v platném znění: KO - kriticky ohrožený, SO – silně ohrožený, O – ohrožený.

**podle červených seznamů ČR: GRULICH & CHOBOT (2017), HEJDA ET AL. (2017), CHOBOT & NĚMEC (2017): EN – ohrožený, VU – zranitelný, NT – téměř ohrožený,
Data jsou převzata z NDOP, z předchozího plánu péče a vlastního šetření.

2.1.3 Výčet a popis významných přirozených disturbančních činitelů působících v území v minulosti a současnosti

a) abiotické disturbanční činitele

- **sucho:** Abiotické disturbance přirozeného původu se na území PP ve větší míře nevyskytují. V souvislosti s probíhající a očekávanou změnou klimatu lze počítat se suchem, které v posledních letech nabývá na důležitosti.

b) biotické disturbanční činitele

- **expanzivní a invazivní druhy:** Ohrožení biotopů v PP spočívá v šíření expanzivních a invazivních druhů rostlin (hasivka, pámelník, bříza, křídlatka).
- **lesní dřeviny:** Ohrožení spočívá v nadměrném zástínu, kyselém a špatně se rozkládajícím opadu ovlivňujícím půdní poměry a konkurenci o vodu, projevující se zejména během suchých letních period.
- **zvěř:** Nebezpečí představuje poškození lokality spárkatou zvěří, která je v této oblasti přemnožena (příp. rytím divokých prasat). Jelení zvěř si přednostně vybírá některé druhy rostlin (např. prstnatec májový aj.), oslabuje tak zbytky populací, kterým hrozí zánik. Ve vlhkých partiích dochází k nadměrnému porušování drnu. Zvěř se zde pase v noci, kdy schází z lesních porostů.

2.2 Historie využívání území a zásadní pozitivní i negativní vlivy lidské činnosti v minulosti a současnosti

a) ochrana přírody

V roce 1967 byl RNDr. M. Honců podán návrh na zřízení chráněného naleziště šafránu karpatského pod zákruty silnice na okraji obce Kytlice. Zřízeno bylo v roce 1975 výnosem Ministerstva kultury ČSR ze dne 29. 4. 1975, č. j. 7832/75.

Vyhláškou MŽP č. 395/92 Sb. bylo území převedeno do kategorie přírodní památka.

V roce 1999 bylo území geodeticky zaměřeno v rozsahu, v jakém bylo tehdy fakticky chráněno. Avšak parcely uvedené ve vyhlášovacím výnosu nesouhlasily již se skutečným stavem, a proto bylo v roce 2005 vydáno nařízení Správy CHKO Lužické hory č. 5/2005 ze dne 22. 8. 2005, které uvedlo katastrální vymezení přírodní památky do souladu s geometrickým zaměřením a dále stanovilo bližší ochranné podmínky pro tuto přírodní památku. Dále bylo tímto nařízením vymezeno ochranné pásmo výčtem částí parcel, které do něj zahrnuty jsou a výčtem částí parcel, které součástí ochranného pásma nejsou.

Území se nachází od vyhlášení CHKO Lužické hory v roce 1976 v této CHKO, po vymezení zónace této CHKO v roce 1995 ve III. zóně.

b) zemědělské hospodaření

Lokalita přímo navazuje na intravilán obce, je dlouhodobě hospodářsky využívána a ovlivňována řadou dalších antropogenních vlivů. Šafrán byl na lokalitě vysazen pravděpodobně před rokem 1920 jako okrasná trvalka tehdejšími německými obyvatelstvem. Populace se od té doby spontánně rozšířila a čítá 1000–1500 kvetoucích jedinců. Pozemky západně od silnice Polevsko – Kytlice byly v letech 1974–1975 částečně poškozeny výstavbou elektrovedu. Do 90. let minulého století nebyla lokalita delší dobu obhospodařována. V letech 1986–1990 zde probíhala intenzivní pastva ovcí a šafrán v ohradě zcela vymizel. Po r. 1990 se louky začaly sekat 1× ročně v polovině června. V současné době se sečou v polovině června a na přelomu září a října (příp. zde probíhá extenzivní pastva ovcí). V roce 2023 proběhla v západní části lokality rekonstrukce elektrického vedení a s tím spojené prohrábnutí stávajících odvodňovacích stružek. Největší ohrožení lokality spočívá v ukončení managementu a tím související degradaci (viz kap. 2.5).

2.3 Související plánovací dokumenty, správní akty a opatření obecné povahy

- Územní plán obce Kytlice – návrh z roku 2020 – zatím neschválen
- Plán péče o CHKO Lužické hory 2025–2034 – zatím neschválen
- Zonace CHKO Lužické hory (schválena Ministerstvem životního prostředí ČR dne 20. prosince 1995 protokolem pod č. j. OOP/6651/95)
- ZIMOVÁ E. et al. (2023): Plán ÚSES v CHKO – CHKO Lužické hory. – Ms. [depon. in: AOPK ČR, RP Liberecko] 68 + 107 pp. + tabulkové a mapové přílohy.
- Chráněná oblast přirozené akumulace vod Severočeská křída (Nařízení Vlády České socialistické republiky č. 85/1981 Sb., o chráněných oblastech přirozené akumulace vod Chebská pánev a Slavkovský les, Severočeská křída, Východočeská křída, Polická pánev, Třeboňská pánev a Kwartér řeky Moravy)
- SR/0549/LI/23 – řízení Správy CHKO Lužické hory k novému vodovodnímu přivaděči

2.4 Současný stav zvláště chráněného území a přehled dílčích ploch

2.4.1 Základní údaje o plochách mimo lesní pozemky

Nelesní pozemky tvoří téměř celou plochu ZCHÚ. Vzhledem k velikosti a členění území PP byly vymezeny dvě dílčí plochy, které odpovídají rozdělení území PP silnicí. DP1 (východní) je k západu (k silnici) skloněná louka, zvláště v S části vlhká až mokrá, s centrem výskytu prstnatic a violkou bahenní (*Viola palustris*), ve střední a západní mírně suchá až vlhká s centrem výskytu šafránu. Při východním okraji je patrný vliv pronikání lesních druhů a poškozování louky lesní zvěří, ale i pronikání lesních druhů.

DP2 (západní) je také tvořena především lučními porosty. Terén je nerovný, v níže položených místech vlhký až podmáčený, s populací šafránu, který je zde vzácnější než v DP1. Jedná se o oligotrofní louky na jemnozrnnějších pískovcích ve formě přechodů kostravových a smilkových luk. V horní části louky s trvale zvýšenou vlhkostí se též nachází zrašelinělá část s violkou bahenní (lesní okraj a prostor kolem sloupu el. vedení). Blízké okolí i kraje DP2 jsou částečně ovlivněny stavebními a jinými aktivitami, např. pracemi spojenými s vedením vysokého napětí. V roce 2023 proběhla na lokalitě rekonstrukce elektrického vedení a s tím spojené prohrábnutí stávajících odvodňovacích stružek. V ochranném pásmu dochází k šíření druhu hasivka orličí (*Pteridium aquilinum*), křídlatka japonská (*Reynoutria japonica*), místy též k šíření vrby a břízy.

Přílohy:

T1 – Popis dílčích ploch a objektů mimo lesní pozemky a výčet plánovaných zásahů v nich

M3 – Mapa dílčích ploch a objektů

2.5 Souhrnné zhodnocení stavu předmětů ochrany, výsledků předchozí péče, dosavadních ochrannářských zásahů do území a závěry pro další postup

A. ekosystémy

ekosystém:	T1.5 Vlhké pcháčové louky s přechody do R2.2 Nevápnitá mechová slatiniště	
indikátory cílového stavu	aktuální hodnoty indikátorů a zhodnocení stavu a trendu vývoje ekosystému ve vztahu k provedené péči a působícím vlivům	
rozloha ekosystému (min. 0,04ha)	Porosty blízké vegetaci vlhkých pcháčových luk (T1.5) s přechody do R2.2. Podmáčených až mokrých ploch s podobnou vegetací je na území PP málo a jsou velmi malé. Díky vhodné pravidelné péči jsou druhově dosti bohaté, s významnou populací prstnatce májového (<i>Dactylorhiza majalis</i>) a výskytem několika jedinců prstnatce Fuchsova (<i>Dactylorhiza fuchsii</i>). Péče spočívala v minulých letech v kosení mokrých částí v pozdním termínu společně se suchou částí se šafrány (konec srpna – říjen). Biotop je degradován a omezován v rozšíření vzrostlým smrkem poblíž. Celé území PP je pravidelně koseno včetně tohoto podmáčeného biotopu, díky tomu je stav lokality velmi dobrý a je třeba pokračovat v pravidelné údržbě území.	
	stav:	dobrý
	trend vývoje:	setrvalý
přítomnost prstnatce májového (<i>Dactylorhiza majalis</i>) a prstnatce Fuchsova (<i>Dactylorhiza fuchsii</i>)	Početnost prstnatců se v minulosti pravidelně nesledoval. Přesto je patrné, že vhodnou péčí vzrůstá. Z minulosti je znám pouze 1 kvetoucí prstnatec Fuchsův. V posledních letech bylo zaznamenáno 5 kvetoucích jedinců prstnatce Fuchsova a ca 100 kvetoucích jedinců prstnatce májového.	
	stav:	dobrý
	trend vývoje:	zlepšující se
absence nežádoucích druhů rostlin	Jako nežádoucí druh se zde projevuje smrk ztepilý, který svým opadem a transpirací má potenciál negativně měnit pH a vodní režim stejně jako další druhy dřevin vyskytující se zatím v ochranném pásmu – vrby a břízy.	
	stav:	zhoršený
	trend vývoje:	setrvalý
ekosystém:	T1.1 Mezofilní ovsíkové louky s přechody do T2.3B Podhorské a horské smilkové trávníky bez výskytu jalovce obecného	
indikátory cílového stavu	aktuální hodnoty indikátorů a zhodnocení stavu a trendu vývoje ekosystému ve vztahu k provedené péči a působícím vlivům	
rozloha ekosystému (min. 0,6 ha)	Sečené mezofilní louky (T1.1) svazu <i>Arrhenatherion</i> s přechody do sv. <i>Violion caninae</i> , druhově ochuzené s výskytem šafránu bělokvětého. Péče v minulých letech spočívala v sečení v polovině června a na přelomu září - října (příp. zde probíhala v pozdním termínu extenzivní pastva ovčí).	
	stav:	dobrý
	trend vývoje:	setrvalý
přítomnost šafránu bělokvětého (<i>Crocus vernus</i>)	Početnost šafránů se ustálila na 1000–1500 ks jedinců, díky kosení je populace stabilní.	
	stav:	dobrý
	trend vývoje:	setrvalý

přítomnost minimálně 15 diagnostických druhů	Mezi diagnostické druhy patří: šafrán bělokvětý, řebříček obecný (<i>Achillea millefolium</i>), tomka vonná (<i>Anthoxanthum odoratum</i>), ovsík vyvýšený (<i>Arrhenatherum elatius</i>), zvonek rozkladitý (<i>Campanula patula</i>), chrpa luční (<i>Centaurea jacea</i>), rožec obecný luční (<i>Cerastium holosteoides subsp. triviale</i>), srha laločnatá (<i>Dactylis glomerata</i>), kostřava červená (<i>Festuca rubra</i>), svízel bílý (<i>Galium album</i>), medyněk vlnatý (<i>Holcus lanatus</i>), hrachor luční (<i>Lathyrus pratensis</i>), máchelka srstnatá (<i>Leontodon hispidus</i>), štírovník růžkatý (<i>Lotus corniculatus</i>), bika ladní (<i>Luzula campestris</i>), jitrocel kopinatý (<i>Plantago lanceolata</i>), pryskyřník prudký (<i>Ranunculus acris</i>), šťovík kyselý (<i>Rumex acetosa</i>), trojštět žlutavý (<i>Trisetum flavescens</i>), rozrazil rezečvíték (<i>Veronica chamaedrys</i>), v přechodech do smilkových trávníků pak: zvonek okrouhloolistý (<i>Campanula rotundifolia</i>), ostřice kulonosná (<i>Carex pilulifera</i>), jestřábník chlupáček (<i>Hieracium pilosella</i>), smilka tuhá (<i>Nardus stricta</i>), mochna nátržník (<i>Potentilla erecta</i>).	
	stav:	dobrý
	trend vývoje:	setrvalý
absence nežádoucích druhů rostlin	Momentálně se v ploše vyskytují sporadicky, ale mají potenciál dostat se sem z okolí - zejména křídlatka japonská (<i>Reynoutria japonica</i>), hasivka orličí (<i>Pteridium aquilinum</i>), pámelník (<i>Symphoricarpos albus</i>), kolotočník ozdobný (<i>Telekia speciosa</i>) a pcháč oset (<i>Cirsium arvense</i>). Z hlediska biotopu se jako nežádoucí druhy dřevin mohou projevovat dřeviny, vyskytující se při okrajích PP a v jejím ochranném pásmu. Území je každoročně sečeno. Nově je likvidována lokalita křídlatky japonské v blízkosti PP.	
	stav:	zhoršený
	trend vývoje:	setrvalý

B. druhy

druh:	šafrán bělokvětý (<i>Crocus vernus</i>)	
indikátory cílového stavu	aktuální hodnoty indikátorů a zhodnocení stavu a trendu vývoje druhu ve vztahu k provedené péči a působícím vlivům	
minimální počet kvetoucích jedinců 1000 ks	Stav se ustálil na 1000–1500 ks jedinců, díky kosení je populace stabilní. Do roku 1990 zde probíhala intenzivní pastva ovci v nevhodném termínu, v době pasení šafrán zcela vymizel. Po ukončení pasení se do lokality opět vrátil a nyní je populace stabilní. Proto není třeba provádět sčítání každoročně a ohrožovat populaci šafránu sešlapem.	
	stav:	dobrý
	trend vývoje:	setrvalý

2.6 Stanovení prioritních zájmů ochrany území v případě jejich možné kolize

Hlavním předmětem ochrany je zde šafrán, nepředpokládá se konflikt s dalším zájmem ochrany přírody. Navrhovaný biotopový předmět ochrany a jeho management je v souladu s ochranou šafránu.

3 Plán zásahů a opatření

3.1 Výčet, popis a lokalizace navrhovaných zásahů a opatření v ZCHÚ

3.1.1 Rámcové zásady péče o ekosystémy a jejich složky nebo zásady jejich jiného využívání

a) péče o ekosystémy mimo lesní pozemky

Rámcová směrnice péče o ekosystémy mimo lesní pozemky

Ekosystém	T1.5 Vlhké pcháčové louky s přechody do R2.2 Nevápnitá mechová slatiniště
Typ managementu	Sečení
Vhodný interval	1× ročně
Minimální interval	1× ročně
Prac. nástroj/ hosp. zvíře	kosa, křovinořez, ručně vedená sekačka nebo vhodná lehká mechanizace (na sušších místech)
Kalendář pro management	září – říjen
Upřesňující podmínky	ruční sečení včetně úklidu a odvozu biomasy, také je možné provádět obsekávání vybraných jedinců ZCHD
Ekosystém	T1.1 Mezofilní ovsíkové louky s přechody do T2.3B Podhorské a horské smilkové trávníky bez výskytu jalovce obecného
Typ managementu	Sečení
Vhodný interval	2× ročně
Minimální interval	1× ročně
Prac. nástroj/ hosp. zvíře	kosa, křovinořez, ručně vedená sekačka nebo vhodná lehká mechanizace (na sušších místech)
Kalendář pro management	Konec června či první polovina července, září – říjen
Upřesňující podmínky	optimálně mozaikovitá seč, včetně úklidu a odvozu biomasy
Typ managementu	Přepasení travních porostů T1.1 s přechody do T2.3B
Vhodný interval	1× ročně
Minimální interval	-
Prac. nástroj / hosp. zvíře	ovce
Kalendář pro management	září – říjen
Upřesňující podmínky	sečení může být nahrazeno pastvou
Typ managementu	Rozvolnění porostu smilky bránami, příp. řízeným vypalováním
Vhodný interval	1x za 5 let
Minimální interval	-
Prac. nástroj/ hosp. zvíře	malotraktor s bránami, řízené vypalování
Kalendář pro management	říjen - únor
Upřesňující podmínky	DP2 (západní část PP) porost smilky rozvolnit vláčením s následným odstraněním drnů mimo ZCHÚ (příp. řízené vypalování). Nemusí být realizováno.
Typ managementu	Odstranění nevhodných dřevin, včetně následného sečení výmladků
Vhodný interval	jednorázové odstranění nevhodných dřevin, sečení výmladků každoročně do vymizení
Minimální interval	dle potřeby
Prac. Nástroj/ hosp. zvíře	Křovinořez, motorová pila nebo vhodná lehká mechanizace
Kalendář pro management	Optimálně říjen až březen, tj. mimo období hnízdění ptáků
Upřesňující podmínky	včetně úklidu a odvozu biomasy mimo ZCHÚ
Typ managementu	Eliminace druhů nitrofilních, expanzivních a nepůvodních
Vhodný interval	několikrát ročně dle potřeby
Minimální interval	dle potřeby
Prac. nástroj/ hosp. zvíře	Kosa, křovinořez, ručně vedená sekačka nebo vhodná lehká mechanizace; ruční vytrhávání, vyrývání atp.
Kalendář pro management	Květen až září (nutno před vysemeněním nežádoucích druhů)
Upřesňující podmínky	Opatření se týká druhů nitrofilních, expanzivních a nepůvodních, pokud se začnou šířit z okolí PP (hasivka orličí (<i>Pteridium aquilinum</i>), křídlatka japonská (<i>Reynoutria japonica</i>), kolotočník ozdobný (<i>Telekia speciosa</i>))

b) péče o populace a biotopy rostlin a hub

Pro podporu méně početné populace šafránu na DP2 (západní část PP) by bylo vhodné jednou za pět let povrch se smilkou rozrušit bránami s následným odstraněním drnů (příp. porost rozvolnit řízeným vypalováním). Pro podporu vstavačovitých (prstnatec májový, p. Fuchsův, bradáček vejčitý) je možné obsekání jednotlivých rostlin.

c) péče o populace a biotopy živočichů

Zajistit regulaci zvěře a neumisťovat příkrmovací zařízení a další prvky spojené s ruderalizací. V zájmu péče o bezobratlé by prostřednictvím pravidelného mozaikovitého kosení (včetně odstranění biomasy) měla být zachována bohatá vegetace vlhkých luk. Je nutné pravidelné sečení provádět i na podmáčených místech a březích, kam je obtížné se dostat s technikou. Porosty dřevin na okrajích lokality je třeba udržovat tak, aby se nerozrůstaly, případně je ještě prosvětlit. Potlačovat druhy nitrofilní, nepůvodní a invazní vzhledem k udržení stávajícího typu luk.

3.1.2 Podrobný výčet navrhovaných zásahů a činností v území

a) ekosystémy mimo lesní pozemky

Podrobný výčet navrhovaných zásahů a činností v území je uveden níže v příloze T1.

U lesa by bylo vhodné vytvořit husté lesní lemy (s ekotony) a zabránit šíření opadu buku do ploch.

Přílohy:

T1 – Popis dílčích ploch a objektů mimo lesní pozemky a výčet plánovaných zásahů v nich

M3 – Mapa dílčích ploch a objektů

3.2 Zásady hospodářského nebo jiného využívání ochranného pásma včetně návrhu zásahů a přehledu činností

Ochranné pásmo je vymezeno v šířce do 50 metrů na vyjmenovaných parcelách po většině obvodu přírodní památky (viz kap. 1.3). Zahrnuje trvalé travní porosty, lesní pozemky, ostatní půdu. Na zemědělské půdě v ochranném pásmu musí být vyloučeno použití hnojiv, nepřípustné je zornování, zásahy do vodního režimu a zemní práce. Přes lesní pozemky p. č. 1194/2, 974 a 1149/1 v k. ú. Falknov, p. č. 1149/1 v těsné blízkosti PP je plánován výkop přivaděče k vodojemu Kytlice, který může zásadně ovlivnit vodní režim lokality. V rámci předběžných jednání se Správou CHKO Lužické hory byly dohodnuty podmínky pro ochranu vodního režimu území, tj. výkop v OP bude kopán ručně a po každých 5 m bude těsněn jílovou zátkou, nesmí být strženy prameny napájející PP Kytlice (další podmínky viz SR/0549/LI/23).

3.3 Zaměření a vyznačení území v terénu

Zaměření hranic provedla Geodézie ČS a.s., Ateliér Česká Lípa 16. 12. 1999, lomové body byly označeny plastovými mezníky. Vyznačení hranice je provedeno dle vyhlášky č. 45/2018 Sb. pruhovým značením na hraničních stromech a dvěma tabulemi na přístupových cestách. Značení se navrhuje obnovit a průběžně udržovat. Tabule budou v případě zničení nahrazeny novými.

3.4 Návrhy potřebných administrativně-správních opatření v území

a) vyhlášovací dokumentace

Památky byla nedávno nově vyhlášena na základě geodetického zaměření, ve kterém je uveden také soupis souřadnic lomových bodů. Ve vyhlášovacím předpisu je uveden seznam parcel v té době odpovídající geodetické situaci. Při následné digitalizaci KN však došlo k mírnému posunu hranic parcel (viz mapa M2). Uvedený rozpor bude potřeba napravit přehlášením ZCHÚ.

b) návrhy potřebných správních rozhodnutí o výjimkách, povoleních nebo souhlasech Bez návrhů

c) ostatní Bez návrhů.

3.5 Návrhy na regulaci rekreačního a sportovního využívání území veřejností

Vzhledem k velké návštěvnosti lokality v období kvetení šafránů a následné ruderalizaci je vhodné vyloučit vstup veřejnosti mimo cesty v obou částech PP.

3.6 Návrhy na vzdělávací a osvětové využití území

V těsné blízkosti PP je umístěna informační tabule. V souvislosti s velkou návštěvností lokality mimo cesty je žádoucí vyloučit vstup do obou DP. Aktualizovat stávající informační tabuli ve východní části PP (DP1) a opatřit informační tabulí DP2 (západní část PP).

3.7 Návrhy na průzkum či výzkum a monitoring předmětu ochrany území

Botanický inventarizační průzkum byl dokončen v roce 2023 (KUBÁT 2023a, 2023b). Pro sledování vývoje populace šafránu a vstavačovitých je třeba navázat na průzkumy, které zde byly již provedeny a v určitých intervalech je zopakovat (fytocenologie, flóra, motýli). Do konce platnosti plánu péče by bylo vhodné inventarizační průzkumy (fytocenologie, flóra, motýli, fytofágní brouci a epigeičtí predátoři) zopakovat. Vhodné by bylo provést inventarizační průzkum obojživelníků a plazů z důvodu nedostatečných dat.

Sledovat pravidelně indikátory uvedené v kap. 1.8 a specifikované v kap. 2.5.

4 Závěrečné údaje

4.1 Předpokládané orientační náklady hrazené orgánem ochrany přírody podle jednotlivých zásahů (druhů činností)

Druh zásahu (činnost)	Odhad množství (např. plochy)	Četnost zásahu za období plánu péče	Orientační náklady za období platnosti plánu péče (Kč)
oprava a údržba pruhového značení hranic ZCHÚ (tabule, pruhové značení)	840 m, 9 ks kůlů (4x akát)	2×	10 000,-
opravy a údržba hraničních tabulí, příp. výměna	2 ks	2×	17 000,-
obnova informační tabule	2 ks	1×	20 000,-
ruční sečení louky 2× ročně (příp. extenzivní pastva v pozdním termínu), vč. odklizení posečené hmoty mimo PP	0,70 ha	20×	420 000,-
ruční sečení mokré části louky 1× ročně (pozdní termín), vč. odklizení posečené hmoty mimo PP s příp. obsekáním ZCHD druhů	0,06	10×	25 000,-
DP2 (západní část PP) rozrušení dmu vláčením (malotraktor s bránami) s následným odstraněním drnů (příp. řízené vypalování). *	ca 0,15 ha	2× *	2500,-
výřez nevhodných dřevin *	0,01 ha	1× *	20 000,-
udržování stávajících stružek (nerozšiřovat a neprohlubovat)*	200 m	1×*	9 000,-
Náklady celkem (Kč)			523 500,-

* dle potřeby nemusí být realizován vůbec

Předpokládané orientační náklady jsou stanoveny pouze s ohledem na § 68 odst. 3 zákona č. 114/1992 Sb. Finančně-právní stránka je vždy řešena až před realizací konkrétních zásahů.

4.2 Použité podklady a zdroje informací

- ABTOVÁ M. (1986): Botanický inventarizační průzkum CHN Kytlice. – 17 pp. Ms. [depon. in: AOPK ČR, RP Liberecko, SCHKO Lužické hory] 17 pp.
- AOPK ČR (2024): Nálezová databáze ochrany přírody. – Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, <http://portal23.nature.cz> (on-line databáze; navštíveno 22. 11. 2024).
- BEZDĚK, M. (2022): Inventarizační průzkum denních motýlů PP Kytlice – závěrečná zpráva. – Ms. [depon. in: AOPK ČR, RP Liberecko, SCHKO Lužické hory] 12 pp.
- ČVANČARA A. (1983): Výsledky taxonomického studia severočeských populací z okruhu *Crocus vernus* agg. – Ms. [depon. in: AOPK ČR, RP Liberecko, SCHKO Lužické hory] 1pp.
- DEMEK et al. (2006): Zeměpisný lexikon ČR: Hory a nížiny. – AOPK ČR, Brno, 582 pp.
- GRULICH V. & CHOBOT K. [eds] (2017): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Cévnaté rostliny – Příroda, Praha, 35: 1–178.
- HANTSCH F. (1896): Beitrage zur Flora Clubgebietes. – Mitt. Nordböh. Excurs.- Clubs, Böhm. Leipa, 19: 133–140.
- HAUCK D. (2022) Inventarizační průzkum fytofágních brouků a epigeických predátorů v PP Kytlice – závěrečná zpráva. – Ms. [depon. in: AOPK ČR, RP Liberecko, SCHKO Lužické hory] 7 pp.
- HEJDA R., FARKAČ J. & CHOBOT K. [eds] (2017): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. – Příroda, 36: 1–612.
- HORÁČKOVÁ J. (2022): Inventarizační průzkum měkkýšů v PP Kytlice [eds] závěrečná zpráva. – Ms. [depon. in: AOPK ČR, RP Liberecko] 12 pp.
- CHOBOT K. & NĚMEC M. [eds] (2017): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Obratlovci. – Příroda, Praha 34: 1–182.
- CHRTEK J. (2010): *Crocus* L. – šafrán. – In Štěpánková J. [ed.], Květena ČR, Volume 8, Academia, Praha, p. 556–559.
- CHRTEK J. & KULICHOVÁ, A. (2017): Zpráva o výzkumu populace šafránů (rod *Crocus*) na lokalitě PP Kytlice v roce 2017. – Ms. [depon. in: AOPK ČR, RP Liberecko].
- CHYTRÝ M. [ed.] (2007): Vegetace České republiky. 1. Travinná a keříčková vegetace. – Academia, Praha, 528 pp.
- CHYTRÝ M. [ed.] (2011): Vegetace České republiky. 3. Vodní a mokřadní vegetace. – Academia, Praha, 828 pp.

- KAPLAN Z., DANIHELKA J., CHRTEK J. jun., KIRSCHNER J., KUBÁT K., ŠTECH M. & ŠTĚPÁNEK J. [eds] (2019): Klíč ke květeně České republiky. Ed. 2. – Academia, Praha, 1168 pp.
- KONIČKOVÁ H. (2015): Plán péče pro Přírodní památku Kytlice na období 2016–2024. – Ms. [depon. in: AOPK ČR, RP Liberecko] 17. s
- KUBÁT K., HROUDA L., CHRTEK J. jun., KAPLAN Z., KIRSCHNER J. & ŠTĚPÁNEK J. [eds] (2002): Klíč ke květeně České republiky – Academia, Praha, 928 pp.
- KUBÁT K. (2023a): Botanický inventarizační průzkum PP Kytlice – flóra. – Ms. [depon. in: AOPK ČR, RP Liberecko] 23 pp.
- KUBÁT K. (2023b): Botanický inventarizační průzkum PP Kytlice – fytocenologie. – Ms. [depon. in: AOPK ČR, RP Liberecko] 23 pp.
- MACKOVČIN P., SEDLÁČEK M. & KUNCOVÁ J. [eds] (2002): Liberecko. – In: Mackovčín P. & Sedláček M [eds], Chráněná území ČR, svazek III., AOPK ČR a Ekocentrum Brno, Praha, 331 pp.
- NEUHÄUSLOVÁ Z. et al. (1998): Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky (1:500 000). – Academia, Praha.
- PLÁNSKÁ M. (2001): Inventarizační průzkum přírodní památky Kytlice. – Bezděz, Vlastivědný sborník Českolipska 10 : 267–281.
- POSPÍŠIL J. & DOMEČKA K. [eds] (1996): Geologická mapa ČR (1:50 000). List 03-13 Hrádek nad Nisou. – Český Geol. Ústav, Praha.
- QUITT E. (1971): Klimatické oblasti Československa. – MU Brno.
- SKALICKÝ V. (1988): Regionálně fytogeografické členění. – In: Hejný S. & Slavík B. [eds], Květena České socialistické republiky I. díl, Academia, Praha p 103–112.
- VIŠŇÁK R. (2016): Rozšíření planě rostoucích šafránů na Liberecku a jejich taxonomická problematika ve vztahu k Přírodní památce Lukášov – Ms. [depon. in: AOPK ČR, RP Liberecko] 7 pp.
- WURM F. (1894): Eine alpenpflanze in Sonnenberg. – Mitt. Ndb. Exc. Cl., p. 85
- ZIMOVÁ E. et al. (2023): Plán ÚSES v CHKO – CHKO Lužické hory. – Ms. [depon. in: AOPK ČR, RP Liberecko] 68 + 107 pp. + tabulkové a mapové přílohy.

4.3 Seznam používaných zkratek

AOPK: Agentura ochrany přírody a krajiny
CHKO: Chráněná krajinná oblast
CHN: Chráněné naleziště
CHOPAV: Chráněná oblast přirozené akumulace vod
DNA: Deoxyribonukleová kyselina
DP: Dílčí plocha
EECONET: Evropská ekologická síť
ENV: Ministerstvo životního prostředí (ENV jako část protokolu)
IUCN: Mezinárodní unie pro ochranu přírody
KN: Katastr nemovitostí
MZCHÚ: Maloplošné zvláště chráněné území
MŽP: Ministerstvo životního prostředí
NDOP: Nálezová databáze ochrany přírody
OOP: Odbor ochrany přírody
OP: Ochranné pásmo
PP: Přírodní památka
RP: Regionální pracoviště AOPK ČR
SCHKO: Správa chráněné krajinné oblasti
SR: Správní rozhodnutí
ZCHÚ: Zvláště chráněné území
ÚSES: Územní systém ekologické stability
ÚTP: Územně technický plán
ČR: Česká republika
ČSR: Československá socialistická republika
ČÚZK: Český úřad zeměměřický a katastrální

4.4 Podklady pro plán péče zpracoval

AOPK ČR, RP Liberecko

(na zpracování se podílel: Ing. Hana Koníčková, Ing. Stanislav Budka, Ing. Ludmila Havrdová Ph.D., Mgr. Karel Černý, Ph.D., Ing. Lenka Horáková Ph.D., Mgr. Martin Waldhauser)

Plán péče není dílem autorským, ale úředním podle § 3 písm. a) zákona č. 121/2000 Sb. (autorský zákon).

5 Přílohy

Tabulky: Příloha T1 - Popis dílčích ploch a objektů mimo lesní pozemky a výčet plánovaných zásahů v nich
(Tabulka k bodům 2.4.1, 3.1.1 a 3.1.2).

Mapy: Příloha M1 - Orientační mapa s vyznačením území

Příloha M2 - Katastrální mapa se zákresem ZCHÚ a jeho ochranného pásma

Příloha M3 - Mapa dílčích ploch a objektů

Příloha M4 – Vrstva mapování biotopů

Vrstvy: Příloha V1 - Digitální grafické znázornění průběhu hranic dílčích ploch

Fotografie: Příloha F1 – Vybraná fotodokumentace

Protokol o způsobu vypořádání připomínek, kterým se zároveň plán péče schvaluje

Příloha T1: Popis dílčích ploch a objektů mimo lesní pozemky a výčet plánovaných zásahů v nich

Tabulka T1 k bodům 2.4.1, 3.1.1. a 3.1.2

označení dílčí plochy	výměra (ha)	stručný popis charakteru plochy nebo objektu a dlouhodobý cíl péče	doporučený zásah	Naléhavost *	termín provedení	interval provádění
DP1 (východní část)	0,06	porost blízký vegetaci vlhkých pcháčových luk (T1.5) s výskytem vzácných a ohrožených druhů rostlin prstnatce májového (<i>Dactylorhiza majalis</i>), prstnatce Fuchsova (<i>Dactylorhiza fuchsii</i>)	ruční sečení, s důsledným vyklizením posečené hmoty (T1.5)	1	VIII. – IX.	1× ročně
			výřez náletových či nevhodných dřevin (+odstranění vzrostlého smrku ztepilého)	3	X. – III.	dle potřeby (ca 1× za 5 let)
	0,33	Sečené mezofilní louky (T1.1) svazu <i>Arrhenatherion</i> (s přechody do sv. <i>Violion caninae</i>) druhově ochuzené s výskytem šafránu bělokvětého Cíl péče: druhově středně bohatý porost bez projevů degradace, se stabilním výskytem šafránu bělokvětého a stabilním výskytem vzácných a ohrožených druhů rostlin prstnatce májového (<i>Dactylorhiza majalis</i>) a prstnatce Fuchsova (<i>Dactylorhiza fuchsii</i>) ve fragmentech vlhkých pcháčových luk	ruční sečení (ruční kosa, křovinořez, ručně vedená sekačka), s vyklizením posečené hmoty (T1.1.)	1	VI. – VII., IX. – X.	1–2× ročně
			nahrazení seče přepasením v pozdním termínu s vysekáním a odklizením nedopasků (T1.1)	2	IX. – X.	1× ročně
			udržování stávajících stružek (nerozšiřovat a neprohlubovat)	3	XI. - II.	dle potřeby
DP2 (západní část)	0,37	Sečené oligotrofní louky ve formě přechodů kostřavových a smilkových luk, v horní části louky se zrašelinělou částí s violkou bahenní, značně druhově ochuzené s výskytem šafránu bělokvětého Cíl péče: druhově středně bohatý porost bez projevů degradace se stabilním výskytem šafránu bělokvětého	ruční sečení (ruční kosa, křovinořez, ručně vedená sekačka), s vyklizením posečené hmoty	1	VI. – VII., IX. – X.	1–2× ročně
			nahrazení seče přepasením v pozdním termínu s vysekáním a odklizením nedopasků	2	IX. – X.	1× ročně
			udržování stávajících stružek (nerozšiřovat a neprohlubovat)	3	X. - II.	dle potřeby
			rozrušení povrchu se smilkou tuhou bránami s následným odstraněním drnů (příp. porost rozvolnit řízeným vypalováním)	3	X. - II.	dle potřeby (ca 1× za 5 let)

* stupně naléhavosti jednotlivých zásahů pro období platnosti plánu péče:

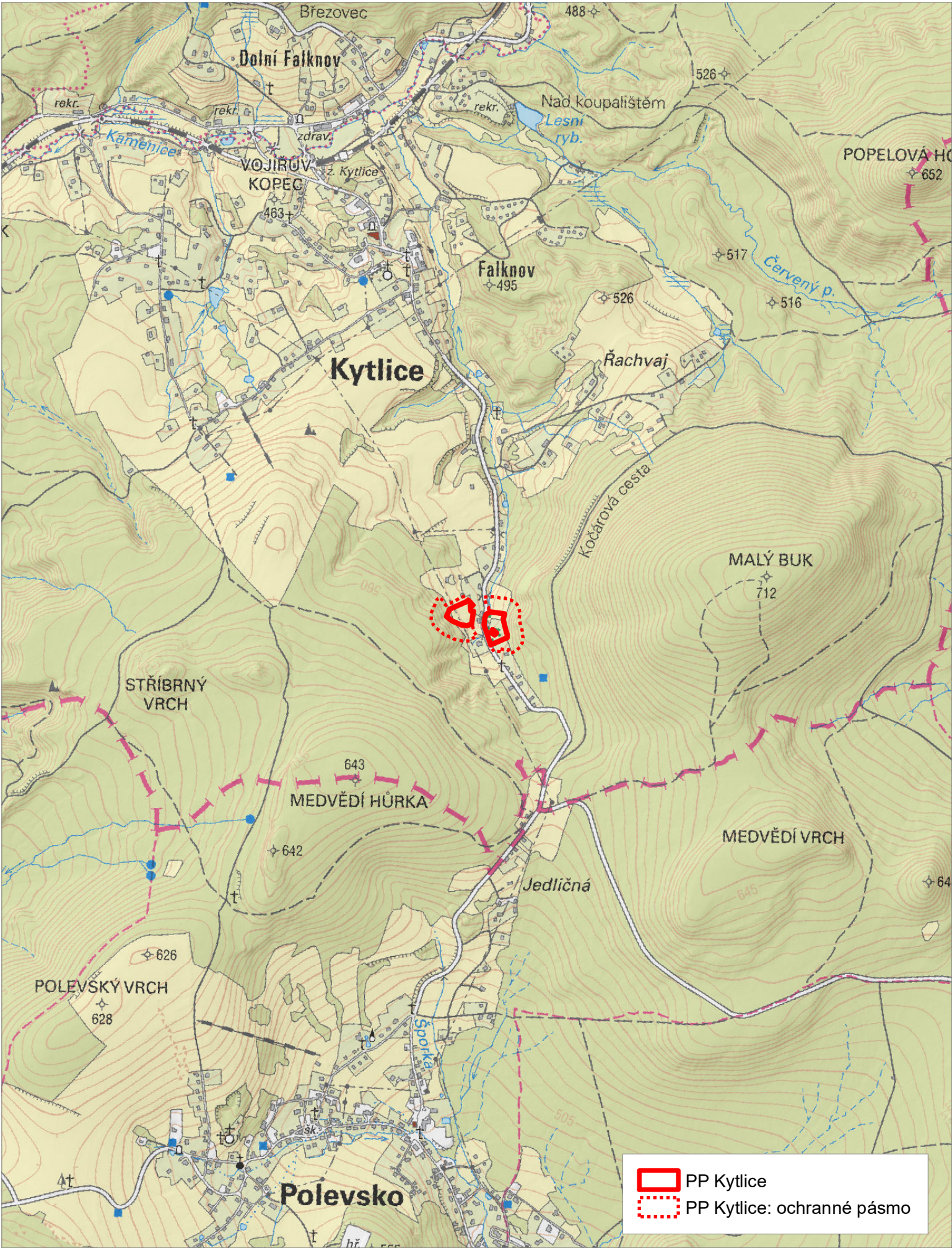
1 – zásah nutný (nelze odložit, je nutný pro zachování předmětu ochrany)

2 – zásah potřebný (jeho neprovedení neohrožuje existenci předmětu ochrany, zhorší však jeho kvalitu)

3 – zásah doporučený (odložitelný, jeho neprovedení neohrožuje existenci ani kvalitu předmětu ochrany v období platnosti plánu péče, avšak povede k jeho zlepšení)

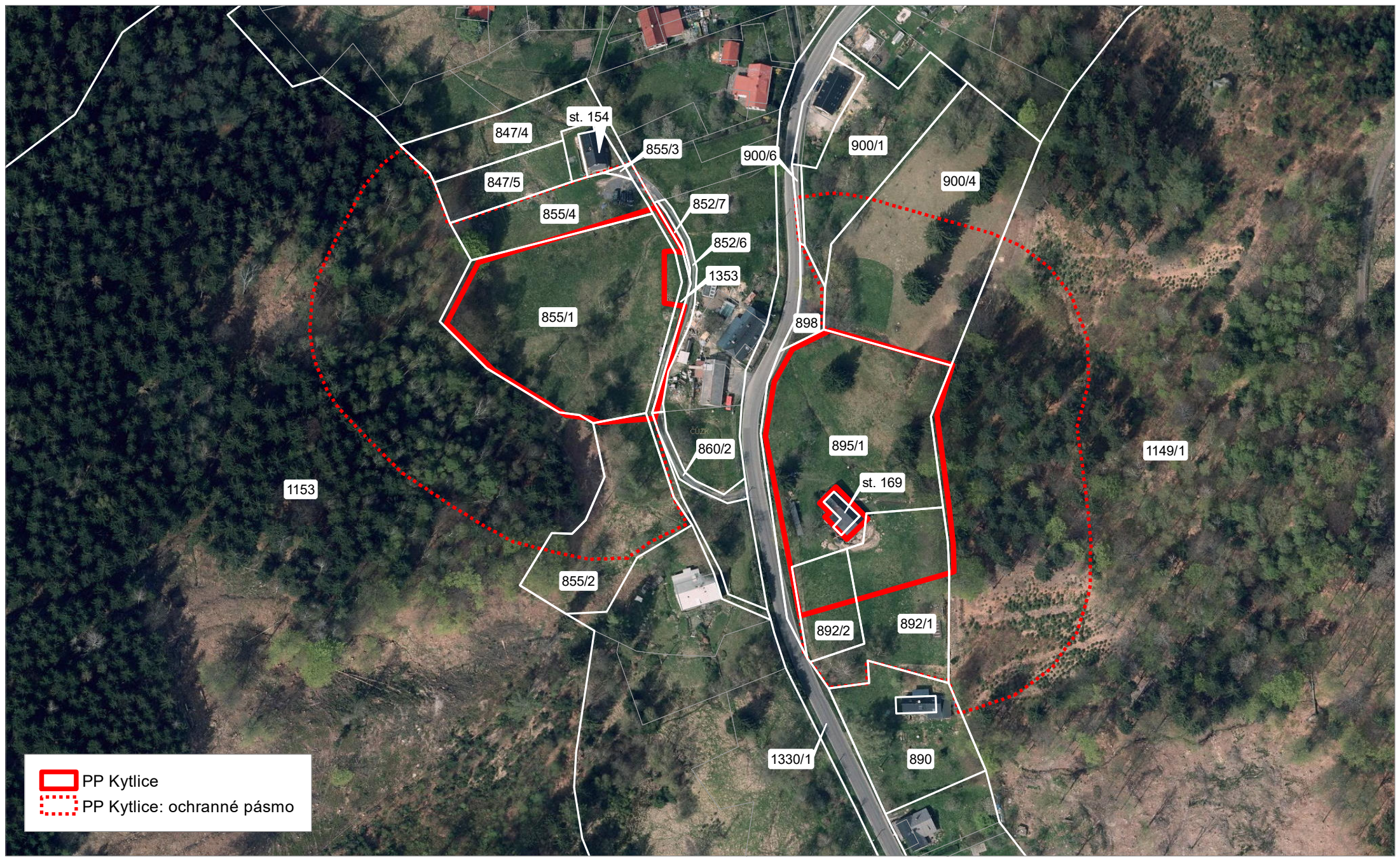

Příloha M1 Orientační mapa s vyznačením území
PP Kytlice

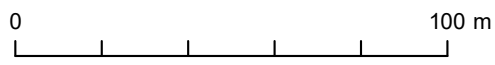

Příloha M2 Katastrální mapa se zákresem ZCHÚ a jeho ochranného pásma
PP Kytlice

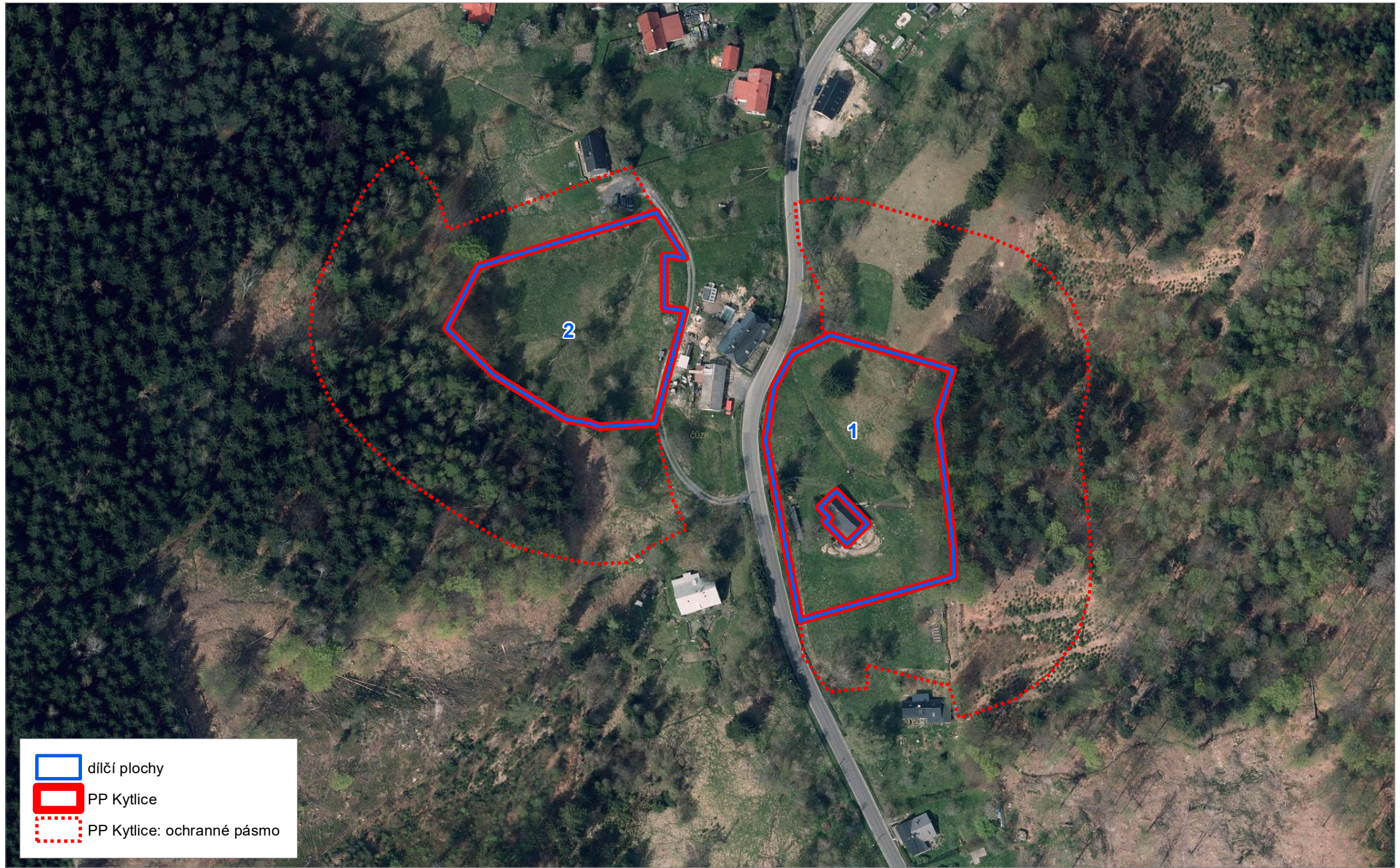
PP Kytlice

PP Kytlice: ochranné pásmo

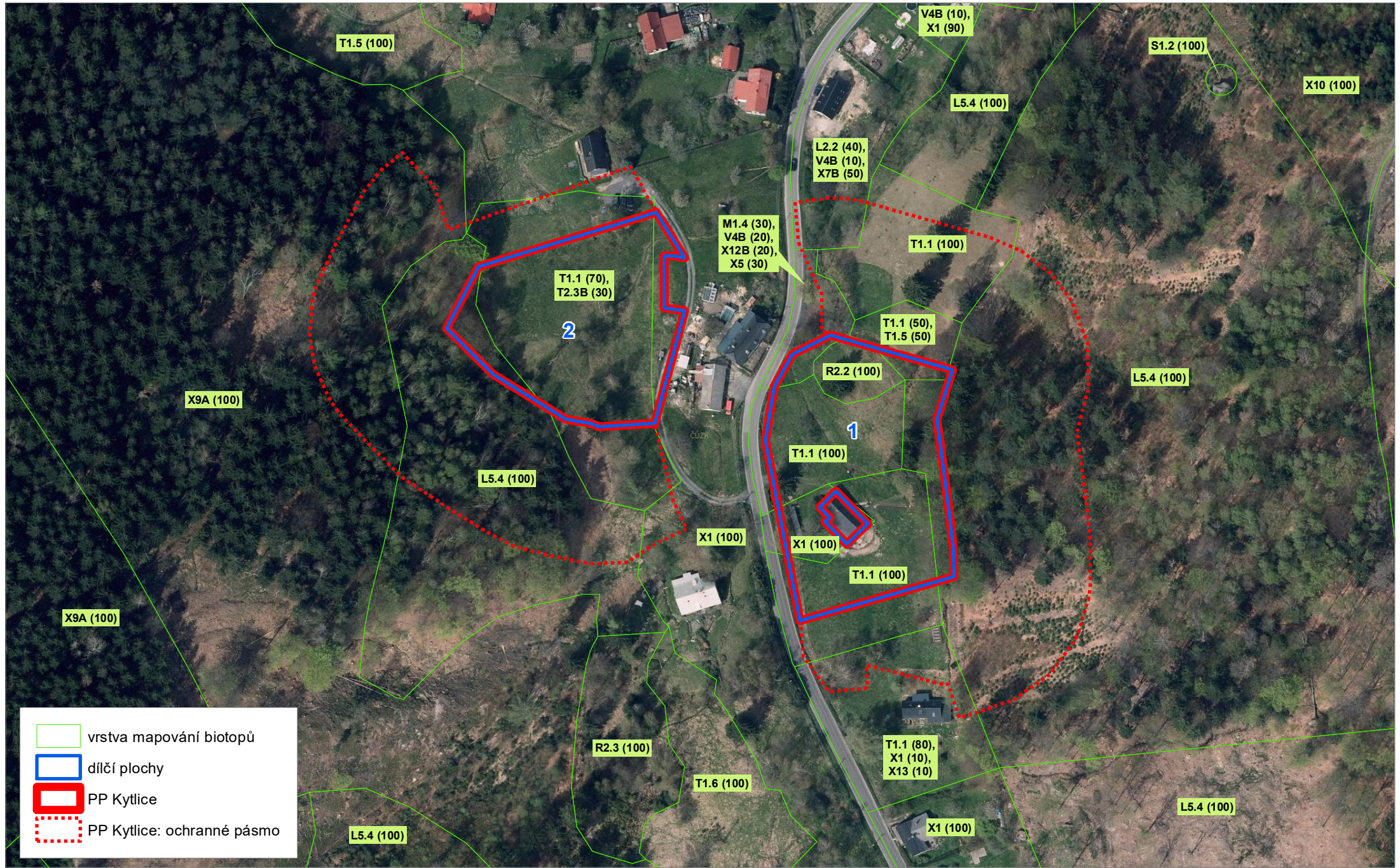
Příloha M3 Mapa dílčích ploch a objektů
PP Kytlice

0 100 m

Příloha M4 Vrstva mapování biotopů
PP Kytlice

Příloha F1 – Vybraná fotodokumentace

šafrán jarní (*Crocus vernus* agg.),
bělokvěť (28. 3. 2024)

šafrán jarní (*Crocus vernus* agg.), bělokvěť (28. 3.
2024)

pohled na východní část PP Kytlice (14. 4. 2022)

prstnatec májový (*Dactylorhiza majalis*)
(13. 6. 2023)